

Učna ura z leposlovnim in poučnim gradivom o živalih

A Lesson with Fictional and Educational Materials on Animals

Katja Brezovnik

Izvleček

Nacionalni projekt OBJEM, ki ga je vodil Zavod RS za šolstvo, je v zadnjih petih letih prispeval pomembne korake k dvigu bralne pismenosti pri učencih in dijakih kot tudi k umeščenosti same šolske knjižnice v delo šole. Tako je v okviru projekta nastalo mnogo zanimivih didaktičnih pristopov, ki jih učitelji in tudi knjižničarji že pridno uporabljamo.

Tudi na Osnovni šoli Vransko - Tabor smo v okviru projekta OBJEM izvedli kar lepo število učnih ur, ki so tako ali drugače povezane s cilji samega projekta.

V spodaj predstavljeni učni uri smo z učenci 4. razreda govorili o razlikah med leposlovnim in poučnim gradivom o živalih. Učenci so skozi knjižno gradivo, ki ga hranimo v šolski knjižnici in v katerem kot glavne osebe nastopajo živali, spoznavali razlike med leposlovnim in poučnim gradivom.

Ključne besede:

projekt OBJEM, leposlovno gradivo, strokovno gradivo, živali, učna ura

Keywords:

OBJEM/(ARLEM)
HUG project, fiction,
professional literature,
animals, lesson

UDK 027.8

Abstract

Over the last five years, the national project “(ARLEM) HUG”, managed by the National Education Institute of Slovenia, has made great strides in improving reading literacy among primary and secondary school students, and in integrating the school library into the work of the school. Thus, many interesting didactic approaches have been created under the project, which teachers and librarians are already using diligently.

We at Vransko-Tabor Primary School have carried out quite a few lessons as part of the “(ARLEM) HUG” project, which are related to the project's objectives in one way or another.

During the lesson presented in the article, we talked about the differences between fictional and educational materials on animals with fourth graders. Through the books kept in the school library that feature animals as protagonists, the pupils learnt the differences between fictional and educational materials.

UVOD

Osnovna šola Vransko - Tabor je kot implementacijski vzgojno-izobraževalni zavod zadnjih 5 let sodelovala v nacionalnem projektu Bralna pismenost in razvoj slovenščine (v nadaljevanju OBJEM). Cilj razvojnega projekta OBJEM je dvigniti raven bralne pismenosti pri otrocih/učencih/dijakih po celotni vertikali izobraževanja.

Šolska knjižnica oz. knjižničar se mora aktivno vključevati v delo šole, iskati načine, kako knjižnično gradivo in knjižnične vsebine približati uporabnikom.

V poplavi različnih medijev je pomembno, da učence navajamo na kritično presojanje informacij, da se zavejo, da ni »vse sveto«, kar najdejo na družbenih omrežjih in svetovnem spletu.

Projekti, povezani z bralno pismenostjo, so bili že v preteklosti prisotni v našem šolstvu, pa vendar projekt OBJEM uvaža nekaj novosti. Med drugim daje vlogi šolske knjižnice še večji pomen pri samem vzgojno-izobraževalnem delu, ki pa tudi zdaj ni zanemarljiva. Šolska knjižnica oz. knjižničar se mora aktivno vključevati v delo šole, iskati načine, kako knjižnično gradivo in knjižnične vsebine približati uporabnikom. Učenci/dijaki tako spoznajo, da je knjižnica pomemben prostor, kjer najdejo mnoge ustrezne informacije. V poplavi različnih medijev je pomembno, da učence navajamo na kritično presojanje informacij, da se zavejo, da ni »vse sveto«, kar najdejo na družbenih omrežjih in svetovnem spletu.

V okviru projekta je bil pripravljen tudi osnutek posodobljenega modela šolske knjižnice, ki s sedmimi med seboj povezanimi elementi pokaže pot za izboljšave in nadaljnje delo.

Ti elementi so:

1. Dobri pogoji delovanja: financiranje, gradivo, prostor, oprema in tehnologija
2. Kompetenten knjižničar: bibliotekar, pedagoške in splošne kompetence in vrednote
3. Strategija razvoja: strateški načrt, ki izhaja iz trenutnega stanja
4. Prisotnost v zavesti deležnikov, pomembnost, nepogrešljivost: knjižnica se aktivno in dinamično vključuje v življenje in delo šole
5. Aktivnost in dostopnost: odprtost med poukom, pred poukom in po njem, fizična dostopnost
6. Vključenost, integriranost: uporaba virov, gradiva, prostora, tehnologije, vključenost knjižničarja v aktivnosti na šoli
7. Nedvoumen in merljiv prispevek k znanju: prispevek k učenju, znanju, pismenosti, vrednotam, vzdušju.

(Šolska knjižnica kot središče branja in stičišče medpredmetnega povezovanja, 2022.)

Opisane elemente smo mnogi knjižničarji že prej vnašali v svoje delo in če smo imeli tudi podporo vodstva šole (kar na naši šoli imamo), je knjižnica res postala srce šole.

NAČRTOVANJE IN IZVEDBA UČNE URE

V okviru projekta smo implementacijske šole preizkušale primere dobrih praks, ki so jih v spletno učilnico SIO vlagali razvojni vzgojno-izobraževalni zavodi. Lahko smo uporabili celoten že pripravljen didaktični pristop ali pa le njegove delčke, saj se mora učitelj/knjižničar ozirati na svoje učence, na svoje gradivo in splošno klimo v šoli oz. je odvisen tudi od pripravljenosti timskega sodelovanja z nosilci predmetov.

Sama sem kot knjižničarka težko našla primere, kjer bi lahko preizkusila celoten didaktični pristop, zato sem pri pripravi svojega primera izbrala le delček ponujenega didaktičnega pristopa, ki sem ga prilagodila glede na svoje učence, založenost z gradivom in sodelovanje z učiteljem v oddelku, ki zastopa cilje predmetnega področja.

Za svojo hospitacijo sem izbrala ponujeno pripravo z naslovom *Živali se pripravljajo na zimo*, ki je bila izvedena v 2. razredu. Tema *živali se* mi je zdela zanimiva tudi za uporabo bodisi v 3. ali v 4. razredu, ko se učenci učijo o živalih in o njih pripravljajo tudi govorne nastope.

Za motivacijo sem uporabila metodo VŽN-VEM (možganska nevihta). Zelo pomembna pa se mi je zdela tudi pojmovna shema, ki so jo učenci izpolnili ob koncu ure.

Učna ura je potekala drugače od predlagane, saj sem vanjo vključila tudi cilje knjižničnega informacijskega znanja.

Načrtovanje učne ure je kar precej časa zorelo v moji glavi, preden sem načrt zapisala na papir.

Dogovorila sem se z učiteljem v 4. razredu in temo povezala s cilji knjižničnega informacijskega znanja.

**Mlajši učenci
včasih ne ločijo
med leposlovnim in
poučnim gradivom,
zato se je treba o
tem pogovarjati in
razložiti razlike med
zvrstema.**

V ciljih knjižničnega informacijskega znanja za 4. razred med operativnimi cilji preberemo, da naj bi učenec spoznal temeljna izhodišča za ureditev gradiva po strokah, spoznal poljudnoznanstveno gradivo s postavitvijo, se navajal na spoznavanje primerne strokovne literature in postavitev po strokah ter ločil zvrsti gradiva.

Pri učni uri so tako učenci spoznavali razlike med leposlovnim in poučnim gradivom ter ta gradiva iskali v šolski knjižnici.

Naslov učne ure: **Živali v leposlovnem in poučnem gradivu**

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika lahko preberemo, da leposlovje zajema literarna dela z umetniško, estetsko vrednostjo. Leposlovje so torej tista književna dela, ki uresničujejo umetniški namen. Gre torej za področje umetnosti, pri kateri je jezik izrazno sredstvo.

Na drugi strani pa je poljudnoznanstveno gradivo, kjer je jezik uporabljen samo kot sredstvo za podajanje strokovnih in podobnih vsebin. Pri poljudnoznanstvenih gradivih gre za enciklopedije, slovarje, atlase, v njih pa so predstavljeni večkrat preverjeni relevantni podatki.

Osnovnošolci, ki obiskujejo knjižnico, po obeh zvrsteh po mojem mnenju enakovredno posegajo. Leposlovno gradivo berejo za bralno značko in v prostem času, medtem ko strokovno in poučno gradivo izbirajo zaradi osebne interesa, pri pripravi govornega nastopa, miselnega vzorca ali za potrebe pouka.

Mlajši učenci včasih ne ločijo med leposlovnim in poučnim gradivom, zato se je treba o tem pogovarjati in razložiti razlike med zvrstema.

POTEK UČNE URE

Za motivacijo sem uporabila metodo **VŽN-DEM (možganska nevihta)**. Na tablo sem napisala naslov teme *Leposlovno in poučno gradivo*. Učence sem povprašala, na kaj ob besedni zvezi pomislijo oz. kaj o tej temi že vedo. Vsakemu sem razdelila več listkov in jim podala navodilo, naj svoje misli zapišejo na listek.

Ko so končali z zapisovanjem, so pristopili k tabli in listke pritrdili okrog naslova. Skupaj

smo prebrali zapisano in se pogovorili o idejah, ki so jih zapisali.

Učenci so imeli največ težav z izrazom leposlovno gradivo, saj je to beseda, ki so jo večino slišali prvič. Ob besedi so najprej pomislili na lepe knjige z lepimi zgodbami in besedami. Besedna zveza poučne knjige je bila lažja, saj so že iz besede razbrali, da gre za knjige, iz katerih se nekaj naučijo.

V nadaljevanju sem jih razdelila v pet heterogenih skupin s pomočjo petih sestavljanek. Vsak izmed njih je vlekel delček sestavljanke, poiskal sošolce, ki so imeli delček iste sestavljanke, in tako so sestavili sličico živali, ki jo bodo preučevali v skupini.

Slika 1: Primer sestavljanke

Učenci so v skupinah raziskovali veliko uharico, risa, polha, mravljo in veverico.

Vsaka skupina je prejela svoj UL z besedilom in nalogami (1. skupina UL 1; 2. skupina UL 2; 3. skupina UL 3; 4. skupina UL 4; 5. skupina UL 5). Vodja skupine je članom razdelil učne liste.

Učencem podam svoja pričakovanja glede njihovega dela, kako želim, da se učijo, in kaj želim, da se naučijo. Skupaj ponovimo, kako uspešno delati v skupini.

Člani so vsak zase prebrali naloge in se pogovorili o odgovorih.

Ko so vse skupine zaključile z delom, smo skupaj pogledali odgovore in sočasno izpolnili pojmovno shemo, ki je visela na tabli.

V knjižnici poišči knjigo z naslovom **Veveriček posebne sorte** pisateljice Svetlane Makarovič. Označena je z rdečo nalepko. Pod katero črko jo boš našel?

Preberi besedilo od 2 do 5 strani.

Zapiši, katera velika novica se je zgodila v gozdu.

Kdo vse se je razveselil dogodka?

Slika 2: Primer naloge

Slika 4: Reševanje nalog

Dejstva

- Risi imajo od 10 do 20 cm dolg rep.
- Risi so sorodni tigrom, levom in domačim mačkam.
- Ljudje rise lovijo zaradi njihovega lepega kožuha.
- Risi lahko oddajajo različne zvoke, na primer mijavkanje, tuljenje, pihanje in prhanje.
- Teža:** 10–20 kg
- Velikost:** 80–100 cm

Ste vedeli?

Izredno izumisljiv kanadski ris je le redko kdaj viden, zaradi česar je dobil vzdevek »senca gozda«.

Plen

Risi so mesojede živali, kar pomeni da se hranijo izključno z mesom. Prehranjujejo se z mišmi, vevericami in plicami, najraje pa imajo srčaste zajce. Najbolj razviti ris poleg manjših živali lovi tudi sme in drug večji plen.

Lov

Risi so izurjeni lovci in lovijo ponoči. Imajo izjemno razvit sluh in vid. Čopki na njihovih ušesih jim pomagajo bolj razločno slišati plen. Zahvaljujoč odličnemu vidu lahko opazijo miš z razdalje 75 metrov.

Mladiči

Samice imajo od 1 do 4 mladičev. Pri 10 mesecih se sicer osamosvojijo, vendar matere ne zapustijo, dokler ne dosežejo 1 leta starosti.

Preberi besedilo. Kaj misliš, iz katerega vira je vzet odlomek? **Iz leposlovnega ali poučnega?**

Odgovor utemelji. _____

Si v odstavku izvedel kaj novega o risu? Zapiši eno zanimivost.

Zakaj imajo risi čopke ne ušesih? _____

Slika 3: Primer naloge

Z učenci smo iskali podobnosti in razlike med zapisi o živalih v poučnem gradivu in leposlovnem gradivu ter delali primerjavo.

V zaključku ure smo se pogovorili, kaj so se novega naučili. Skupaj smo povzeli vsebino učnega sklopa.

SKLEP

Prepričana sem, da je projekt OBJEM odlično opolnomočil tako učence kot učitelja in seveda tudi knjižničarko.

Z izvedbo ure sem zadovoljna, saj so bili uresničeni vsi cilji, ki sem jih zastavila pri načrtovanju ure. Učenci so bili vso uro aktivni.

Sliki 5 in 6: Iskanje gradiva v knjižnici

Slika 7: Pojemovna shema na tabli

Navdušeno so iskali gradivo v šolski knjižnici, si med seboj pomagali, se dopolnjevali ali pa me spraševali za nasvet. Ker ima knjižnica prosti pristop do gradiva, razvrstitev pa učenci že dobro poznajo, so knjige tudi hitreje našli. Učenci radi brskajo po knjižnici, radi so »knjižničarji«, ko sošolcem »svetujejo« in jim pomagajo pri iskanju gradiva.

Šolska knjižnica je prava zakladnica znanja in ob timskem načrtovanju in sodelovanju predmetnega učitelja in knjižničarja lahko v polnosti zaživi in popestri vsakdanje učenje, hkrati pa se učenci učijo ločiti dobre od slabih informacij. ●

Viri in literatura

Makarovič, S. (1994). *Veveriček posebne sorte*. Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije, Sončkov klub.

Najnevarnejše živali sveta (2018). Epistola. *Spodbujanje razvoja pismenosti v vrtcu in šoli : bralna, matematična in finančna pismenost*. (2022). Zavod RS za šolstvo.

Šolska knjižnica kot središče branja in stičišče medpredmetnega povezovanja (2022). https://www.zrss.si/pdf/Solska_knjiznica_kot_sredisce_bra-

[nja_in_sticisce_medpredmetnega_povezovanja.pdf](#)

Veveriček posebne sorte.

https://sl.wikipedia.org/wiki/Veveri%C4%8Dek_osebne_sorte

Mauhar, M. (2016). Polh (glis glis) v Gorskem kotarju.

http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/gozdarstvo/vs_mauhar_mladen.pdf

KATJA BREZOVNIK, univ. dipl. um. zgod., zaposlena na Osnovni šoli Vransko Tabor

Naslov: Osnovna šola Vransko Tabor, Vransko 23, 3305 Vransko

E-naslov: katja.brezovnik@guest.arnes.si